

В умовах воєнного стану трансакційні витрати кардинально змінилися. Основна мета зараз не ефективність, а мінімізація ризиків та виживання ланцюгів постачання. Війна підвищила рівень невизначеності, а згідно з економічною теорією це автоматично піднімає трансакційні витрати до критичного рівня. Витрати, які раніше були майже на нульовому рівні, тепер займають значну частку: витрати на безпековий compliance (перевірка контрагентів на зв'язки з країною-агресором, перевірка територій на міну небезпеку перед початком робіт); логістичні розриви (блокади кордонів, черги в портах, комендантська година. Витрати на очікування (простої) – це трансакційні витрати); витрати на мобілізацію (пошук та навчання нових співробітників замість мобілізованих, витрати на бронювання персоналу, юридичний супровід); інформаційна асиметрія – в умовах війни достовірна інформація про ціни на логістику чи наявність запчастин застаріває за годину.

Список використаних джерел:

1. Власенко О.П., Волкова І.М. Трансакційні витрати маркетингової діяльності підприємств агробізнесу. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2018. Випуск 1 (12). С. 53-58. URL: https://easterneurope-bm.in.ua/journal/12_2018/11.pdf.
2. Людвенко Д. Основні проблеми виявлення трансакційних витрат в обліково-інформаційному забезпеченні управління сільськогосподарським підприємством зайнятим в галузі тваринництва. *Економічний аналіз*. 2020. Том 30. №1. С. 126-132.

Євгенія Сіянко,
здобувачка I курсу другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності «Облік і оподаткування»
*Науковий керівник: **Світлана Сирцева,***
кандидат економічних наук,
доцент кафедри обліку і оподаткування,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна

РОЛЬ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ ЗАПАСІВ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ФІНАНСОВОЇ ДИСЦИПЛІНИ СУБ'ЄКТІВ ДЕРЖАВНОГО СЕКТОРУ

В умовах посилення вимог до прозорості та підзвітності використання бюджетних коштів особливої актуальності набуває забезпечення фінансової дисципліни суб'єктів державного сектору. Одним із ключових чинників дотримання фінансової дисципліни є ефективне управління активами

бюджетних установ, зокрема запасами, що забезпечують безперервність їх діяльності та виконання функціональних завдань.

Організація обліку та контролю запасів у державному секторі здійснюється відповідно до вимог національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку в державному секторі (НП(С)БО ДС) 123 «Запаси» [1], яке визначає принципи їх визнання, оцінки, відображення в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності, а також загальні вимоги до контролю операцій із ними.

Запаси становлять значну частку активів суб'єктів державного сектору, характеризуються широкою номенклатурою та високою інтенсивністю руху, що обумовлює підвищені ризики нецільового використання, втрат, зловживань і порушень облікової дисципліни [2]. У цьому контексті внутрішній контроль запасів виступає важливим інструментом забезпечення фінансової дисципліни, оскільки сприяє дотриманню нормативно-правових вимог, підвищенню відповідальності матеріально відповідальних осіб та своєчасному виявленню відхилень від установлених правил.

Система контролю в установах державного сектору функціонує на двох рівнях: внутрішньому, який здійснюється працівниками установи в межах їх повноважень, та зовнішньому, що реалізується органами державного фінансового контролю, зокрема Державною аудиторською службою України. Внутрішній контроль запасів має превентивний характер і спрямований на запобігання таким порушенням, як завищення вартості закупівель, необґрунтоване списання, подвійне відображення або фіктивні операції.

Важливою складовою внутрішнього контролю запасів є інвентаризація, яка забезпечує перевірку фактичної наявності запасів, їх стану та відповідності даним бухгалтерського обліку. Проведення інвентаризації дозволяє виявляти недостачі, надлишки, факти необґрунтованого списання або порушення умов зберігання, що безпосередньо впливає на рівень фінансової дисципліни установи.

Основними об'єктами внутрішнього контролю запасів у суб'єктах державного сектору є [3]:

- процеси планування потреб, закупівлі та постачання запасів з перевіркою відповідності договірних умов;
 - своєчасність і повнота відображення надходжень у бухгалтерському та складському обліку;
 - дотримання встановлених умов зберігання запасів;
 - обґрунтованість списання запасів із застосуванням визначених методів оцінки;
-

-
- контроль відповідності фактичних показників нормативним і плановим;
 - формування облікової та звітної інформації для потреб внутрішнього і зовнішнього контролю.

Практика діяльності суб'єктів державного сектору свідчить про наявність проблем у сфері внутрішнього контролю запасів, зокрема недостатній рівень автоматизації облікових процесів, фрагментарність електронного документообігу, відсутність уніфікованих підходів до аналітичної звітності, а також складнощі в обліку специфічних видів запасів і затримки в їх оприбуткуванні.

Удосконалення внутрішнього контролю запасів доцільно здійснювати шляхом уніфікації процедур документального оформлення операцій, впровадження інтегрованих електронних реєстрів, розробки методичного забезпечення щодо обліку окремих видів запасів, оптимізації інвентаризаційних процесів із використанням цифрових технологій та створення системи моніторингу витрат і відхилень.

Таким чином, внутрішній контроль запасів є невід'ємною складовою системи управління суб'єктів державного сектору, що забезпечує раціональне використання бюджетних ресурсів, запобігає фінансовим порушенням та сприяє зміцненню фінансової дисципліни. Його вдосконалення є важливою передумовою підвищення ефективності використання державного майна та прозорості бюджетних процесів.

Список використаних джерел:

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 123 «Запаси» : Наказ Міністерства фінансів України від 12.10.2010 р. № 1202 ; станом на 01 січ. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1019-10#Text>.
2. Тополенко Н. М., Уланович Т. Ю. Особливості обліку запасів у бюджетних установах. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2019. Вип. 28, Ч. 2. С. 111-115. DOI: <https://doi.org/10.32782/2413-9971/2019-28-51>.
3. Сирцева С.В., Чебан Ю.Ю. Облік і контроль як інструменти запобігання зловживанням у сфері закупівель і споживання продуктів харчування в бюджетних установах. *Ефективна економіка*. 2025. №7. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2025.7.54%20>.